

Augustín Ráth – prvý dekan Právnickej fakulty Univerzity Komenského

(K storočnici založenia právnickej fakulty)

doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc.

riaditeľ Ústavu štátu a práva Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Abstrakt: V roku 1921 bola založená Právnická fakulta Univerzity Komenského. Do histórie fakulty sa raz a navždy zapísali jej prví šiesti profesori: Karel Laštovka (správne právo), Augustín Ráth (občianske právo), Otakar Sommer (rímske právo), Emil Svoboda (občianske právo), Bohuš Tomsa (právna filozofia a neskôr medzinárodné verejné právo) a Jan Vážný (rímske právo). Pri príležitosti stého výročia založenia fakulty by sme chceli poukázať na život a dielo Augustína Rátha ako jedného zo zakladateľov tejto fakulty a osobnosti, ktorá výrazným spôsobom prispela k rozvoju tejto fakulty.

Abstract: In 1921, the Faculty of Law of Comenius University was founded. The first six professors entered the history of the faculty once and for all: Karel Laštovka (administrative law), Augustín Ráth (civil law), Otakar Sommer (Roman law), Emil Svoboda (civil law), Bohuš Tomsa (legal philosophy and later international public law) and John the Serious (Roman law). On the occasion of the centenary of the founding of the faculty, we would like to point out the life and work of Augustín Ráth as one of the founders of this faculty and a personality who significantly contributed to the development of this faculty.

Kľúčové slová: Augustín Ráth, Československá štátna univerzita v Bratislave, sté výročia založenia fakulty právnickej, právni veda, občianske právo

Key words: Augustín Rath, Czechoslovak State University in Bratislava, centenary of the founding of the Faculty of Law, legal science, civil law

Úvod

Ak porovnáваме situáciu právnej vedy a postavenia právnikov v rakúskej časti monarchie s Uhorskom, tak komparujeme dva neporovnateľné svety. Českí právnici mali oproti slovenským právnikom dvojgeneračný náskok pri budovaní vedy, terminológie a svojho českého vysokého školstva. Český právnický časopis *Právnik* založili už v roku 1861,¹ zákonom č. 24/1882 vznikli v Prahe dve univerzity a to: c. k. nemecká univerzita Karlo-Ferdinandská a c. k. česká univerzita Karlo-Ferdinandská, na ktorej sa už počas existencie Rakúsko-Uhorska mohlo vyučovať česky. V roku 1886 bolo tzv. Pražákovým nariadením stanovené, že od roku 1887 mali byť rozsudky vrchného zemského súdu v českých záležitostiach pri-

mo štylizované v češtine, a nie ako dovtedy len prekladané z nemčiny.² Súbežne so zavedením češtiny na český vrchný zemský súd vyšiel slovník *Deutsch-böhmisch juristische Terminologie, Německo-česká právnická terminologie*.³

Uhorský režim netrpel Slováka – najmä právnika – v žiadnom odvetví verejnej správy.⁴ Tí, ktorí sa napríklad počas sudcovskej činnosti otvorene hlásili k slovenčine, tak ako napríklad Pavel Országh Hviezdoslav alebo podsudca Stanek, museli sudcovskú službu opustiť (Hviezdoslav), alebo ako Stanek, ktorý až do smrti zostal

¹ MASOPUST, Z. (ed.) *Právo a stát na stránkách Právnicka: 150 let českého právnického časopisu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011. 453 s.

² BIANCHI, L. a kol. *Dejiny státu a práva na území Československa v období kapitalizmu 1848–1945. I. díl*. Bratislava: Vyd. SAV, 1971, s. 233.

³ *Deutsch-böhmisch juristische Terminologie: Německo-česká právnická terminologie*. Praha: Josef Zeidler, 1887. 379 s.

⁴ FAJNOR, V. *Práca slovenských právnikov pred prevratom a v prvom desaťročí Republiky. Právny obzor*. 1928, č. 9, s. 705.

podsudcom a ešte ako mladý bol daný do výslužby.⁵ Ak sa právnik prihlásil k slovenskej národnosti, musel si vybrať takmer výlučne povolanie advokáta. Skupina advokátov Augustín Ráth, Emil Stodola a Vladimír Fajnor stála aj pri začiatkoch pestovania slovenskej právnej vedy, ktorú mohli plnohodnotne rozvíjať až po vzniku ČSR.

Jednou z prvých a zásadných úloh novej republiky bolo vytvoriť na území Slovenska prvú univerzitu, v rámci ktorej by bola zriadená aj právnická fakulta. Zákonom č. 375/1919 Sb. z. a n. bola zriadená Československá štátna univerzita v Bratislave a spolu s ňou aj právnická fakulta, ktorá bola zákonodarcom uvedená na prvom mieste: „V Bratislave sa zriaďuje namiesto bývalej maďarskej univerzity československá štátna univerzita o štyroch fakultách: právnickej, lekárskej, prírodovedeckej a filozofickej...“. Zrod právnickej fakulty nebol vôbec ľahký. Na vtedajšom ministerstve školstva totiž odhadovali, že potrvá minimálne päť – šesť rokov, kým sa vytvorí podmienky na založenie slovenskej právnickej fakulty. Vďaka úsiliu viacerých vtedajších osobností a výraznej pomoci českých kolegov sa vyučovanie na právnickej fakulte začalo v zimnom semestri 1921. Do histórie fakulty sa raz a navždy zapísali jej prví šiesti profesori, ktorých uvádzame v abecednom poradí: Karel Laštovka (správne právo), Augustín Ráth (občianske právo), Otakar Sommer (rímske právo), Emil Svoboda (občianske právo), Bohuš Tomsa (právna filozofia a neskôr medzinárodné verejné právo) a Jan Vážný (rímske právo). Pri príležitosti stého výročia založenia fakulty by sme chceli poukázať na život a dielo jedného zo zakladateľov tejto fakulty a osobnosti, ktorá výrazným spôsobom prispela k rozvoju tejto fakulty.

1. Pôsobenie Augustína Rátha pred a po roku 1918

Augustín Ráth patrilo do skupiny slovenských advokátov, ktorí sa angažovali vo viacerých oblastiach ekonomického a politického života tej doby. Augustín Ráth popri svojej advokátskej činnosti založil časopis *Orava* a neskôr sa stal hlavným redaktorom *Slovenských ľudových novín*. Jeho aktivity boli širokospektrálne. Pôsoobil v správnej rade Úvernej banky⁶ a pomáhal pri organizovaní ochotníckeho divadla v Námestove.⁷ Slovenskí advokáti sa snažili pestovať aj právnu vedu. Práve práca Augustína Rátha položila základy pestovania právnej vedy na Slovensku.⁸ V roku 1907 sa stal novým spolupracovníkom renomovaného náučného slovníka v Českej republike – *Ottův slovník naučný*. Do tohto slovníka vypracoval heslo pod názvom *Moderní ústava*.⁹

⁵ Tamže, s. 705–706.

⁶ *Päťdesiat rokov Slovenskej banky 1879–1930*. Bratislava: Univerzum, 1930, s. 87.

⁷ ŠUMIHORA. Divadlo. *Orava*, 1905, č. 1 (1. novembra 1905), s. 2.

⁸ RÁTH, A. *Práva medzi mužom a ženou v Uhorsku*. Praha: Vlastným nákladom, 1906. 59 s.

⁹ RÁTH, A. *Moderní ústava (od r. 1867)*. *Ottův slovník naučný*.

Dňa 27. júna 1914 bol Augustín Ráth menovaný za sudcu v Novom Sade. V priebehu vojny ho povolali k vojenskej službe a poverili vedením Okresného súdu v Kruševci. Po skončení prvej svetovej vojny dňa 22. novembra 1918 ho zvolila národná skupština za správcu Ministerstva spravodlivosti vo Vojvodine. Kráľovským dekrétom z 5. februára 1919 bol menovaný za náčelníka prvej triedy na Ministerstve spravodlivosti v Belehrade.¹⁰ Venoval sa tam otázkam súdnej organizácie a unifikácie práva.¹¹

Zmeny v rodnej vlasti v roku 1918 ho nemohli nechať chladným. Na jeseň 1919 sa vrátil do nového slobodného štátu – Československa. Vzdelaných a charakterných slovenských právnikov novovzniknutá republika akútne potrebovala. Pôsoobil na Ministerstve unifikácie a zároveň prednášal na Právnickej fakulte Karlovej Univerzity.

Krátko po návrate do Československa podal dňa 30. mája 1920 dekanátu Právnickej fakulty Karlovej Univerzity žiadosť o udelenie venia docendi v odbore občianskeho práva platného na Slovensku.¹² Dňa 9. decembra 1920 profesorský zbor Právnickej fakulty Univerzity Karlovej jednomyselne rozhodol o udelení Augustín Ráthovi venia docendi v oblasti občianskeho práva platného na Slovensku. Ministerstvo školstva a národnej osvety ČSR dňa 27. decembra 1920 č. 87.710/20 potvrdilo rozhodnutie profesorského zboru.¹³ Augustín Ráth začal vyučovať na Právnickej fakulte Univerzity Karlovej tento predmet už v zimnom semestri 1920 v rozsahu 4 hodiny týždenne a v letnom semestri 2 hodiny týždenne.¹⁴ Dňa 22. júna 1921 Augustín Ráth ukončil svoje pôsobenie na Karlovej Univerzite.¹⁵

Augustín Ráth sa svojimi prednáškami veľmi dobre zapísal v pražských kruhoch, o čom svedčí aj jeho hodnotenie Ministrom spravodlivosti ČSR: „*Dr. Ráth je vynikajúcim znalcom občianskeho práva platného na Slovensku. Na základe své literární činnosti v tomto oboru byla mu udělena venia legendi pro slovenské právo občanské na universitě Karlově, praktické i theoretické znalosti svoje uplatňuje pak Dr. Ráth při unifikaci našeho občanského práva, na níž se pracuje v ministerstvu spravedlnosti.*

Odborné kruhy pražské měly příležitost podívat se Dru Ráthovi při jeho přednáškách v Právnické jednotě a universita Komenského získá v něm jen silu theoreticky znamenitě vyškolenou, ale i vynikajícího učitele.“¹⁶

Dvacátýšestý díl: (U–Vusin). Praha: J. Otto, 1907, s. 72–90.

¹⁰ Nár. arch., f. Předs. min. rady, sign. 24, ka 1082.

¹¹ VOŽÁR, J. *Významní slovenskí právníci z Liptova*. Bratislava: Veda, 2016, s. 57.

¹² Arch. Univ. Karlovy, f. Práv. fak. Univ. Karlovy, i. č. 154, osob. sl. Augusta Rátha.

¹³ Tamže.

¹⁴ Tamže.

¹⁵ Tamže.

¹⁶ Nár. arch., f. Předs. min. rady, sign. 24, ka 1082. Návrhy na menovanie prvých profesorov Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave ministrom školstva a národnej osvety č. j. 44100/1921.

2. Augustín Ráth – prvý dekan právnickej fakulty a prvý slovenský rektor Univerzity Komenského

Prezident republiky T. G. Masaryk menoval dňa 20. mája 1921 Augustína Rátha, v tom čase odborového prednostu Ministerstva pre zjednotenie zákonov a verejnej správy ČSR, za riadneho profesora občianskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Podľa tohto dekrétu bolo povinnosťou Augustína Rátha spolupôsobiť pri organizácii novej právnickej fakulty, najmä pri budovaní jej judiciálneho oddielu a seminára občianskeho práva. Zároveň mu bola uložená pedagogická povinnosť v odbore, v ktorom bol menovaný, vykonávať prednášky zodpovedajúce rozsahu vyučovania na Univerzite Komenského, najmenej však päť hodín týždenne v každom semestri. Rovnako bol povinný uskutočňovať pravidelné seminárne cvičenia.¹⁷

Dňa 11. augusta 1921 nariadenie vlády č. 276/1921 Sb. ustanovilo, že prvý ročník sa na Právnickej fakulte Univerzity Komenského začne výučbou od zimného semestra 1921/1922. Začiatky jej budovania neboli ľahké. Kvôli nedokončeným internátom dokonca hrozilo odloženie jej otvorenia a pokračovania vyučovania na lekárskej fakulte. Augustín Ráth, v tom čase ako rektor Univerzity Komenského, sa veľmi dôrazne postavil voči tomu, aby sa nediskutovalo verejne o takýchto problémoch, zo strachu z aktivít autonomistov. V Slovenskom denníku dňa 26. augusta 1921 napísal veľký úvodník, v ktorom apeloval na všetkých kompetentných týmito slovami: „*Všetci sme vinní. ... keď my všetci veřejní činitelia, kterým národ vložil do rukú svoj osud, nie sme v stave na čas a dľa potreby ani mizerný barak stvorit' k tomuto účelu – tak nás neumyjú před súdom veřejnosti žiadne úradné výročné správy ani stámilióny vynaložené na iné ciele.*“¹⁸ Veľmi dobre si totiž uvedomoval, ako nová republika potrebuje nových sudcov, úradníkov, profesorov ale aj kňazov z radov budúcej slovenskej inteligencie: „*Nepojíma nás hrôza pri pomyslení na strašlivú možnosť: že my Slováci máme taktó mizerne duševně živorit' ešte desátročia, dokial' sa národ sám spamätá a uzná, že bez pravej a svojskej kultúry ostaneme národom šichníkov, pltníkov, drotárov, bedárov, který otročit' bude iným chytřejším, učenejšim a že ho z toho otroctva vyvedú len vlastné deti, vzdělané na svojej slovenskej universite.*“¹⁹ Energické stanovisko Augustína Rátha týkajúce sa dokončenia univerzitných internátov ocenil aj prvý rektor Univerzity Komenského Kristián Hynek, ktorý pri svojom odchode povedal: „*Zásluha zde náleží nově zvolenému rektoru prof. Dr. Ráthovi, který dovedl neobyčejně temperamentním útokem pro-*

lomiti hráz byrokratické ztrnulosti a tak přikročeno po dlouhých předchozích přípravách v září 1921 ke stavbě alespoň provisorního internátu v zahradě aspremontského paláce. Až do té doby byl umístěn internát ve staré budově v Lazaretské ulici, část studentů nalezla pohostinství v ústavě pro hluchoněmé, jiná část ubytována přechodně v internátě středoškolském. Mensa academica používá místnosti ve starém internátě. Internát i mensa byly vydržovány z největší části z příspěvků státních.“²⁰

Dňa 4. júna 1921 sa uskutočnila ustanovujúca schôdza profesorského zboru Právnickej fakulty Univerzity Komenského. Zasadnutie, ktoré malo na programe voľbu dekana, prodekana a senátora na študijný rok 1921/1922, sa konalo v priestoroch Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR. O funkciu dekana sa uchádzali dvaja kandidáti – Augustín Ráth a Karel Laštovka. Pri voľbe získal Ráth päť hlasov a Laštovka jeden hlas. Prodekanom sa stal Laštovka a senátorom Bohuš Tomsa.²¹ Skôr ako sa Augustín Ráth mohol ujať tejto funkcie, bol zvolený do funkcie vyššej. Dňa 22. júna 1921 bol profesor Ráth jednomyseľne zvolený za rektora Univerzity Komenského.²² Pri slávnostnej inštalácii za rektora dňa 21. marca 1922 sa poďakoval svojmu predchodcovi K. Hynekovi: „*Vám patří nehynúca zásluha, že ste sa prvý pričínil o to, aby naša universita vošla v život a Vaša je sláva prvního rektora Komenského university. Národ nezapomína a Slováci Vám budú na veky vdáční za velké Vaše dílo. Ďakujem Vám i ja za krásné slová a som šťastný, že z rukú Vašich přijímam úrad. Chcem stúpat' vo Vašich šlapajách a podľa svojich nejlepšíh sil starat' sa o vybudování university v obojóm smysle a pečovat' otcovský o študující mládež, ako ste to konal Vy, drahý kolego!*“²³

Vo svojom prejave motivoval všetkých ku poctivej a kvalitnej práci, lebo len tak sa môžu presadiť v konkurencii väčších národov: „*Nezapomínajte, že sme malý národ a že dnes už vystupujeme pod vlastnou československou vlajkou na kolbište národov a že musíme nahradit' číselnú převahu iných národov svojou kvalitou, vzácností, aby sme nie numerando sed ponderando obstáli před súdom světové veřejnosti. Každý z nás má cítit' velkou zodpovědnost' za každé slovo a za každý čin sub specie aeternitatis.*“²⁴ Po nadobudnutí slobody často býva väčší hlad po majetku ako po vedomostiach. To si zrejme uvedomoval aj Augustín Ráth, ktorý si prial, „aby sme hmotné dobrá a statky nahradili bohatstvom ducha a pokladmi

¹⁷ Arch. Univ. Komenského v Bratislave, f. Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osob. sp. Augustín Ráth, šk. 152, List ministra školstva a národnej osvety ČSR zo dňa 30. mája 1921 č. 50618/21 rektorátu Univerzity Komenského vo veci menovania A. Rátha za riadneho profesora občianskeho práva.

¹⁸ RÁTH, A. K otázke bratislavskej univerzity. *Slovenský denník*. 1921, č. 193, s. 1.

¹⁹ Tamže.

²⁰ Zpráva prof. Dra Kristiana Hynka, rektora university v r. 1919/20 a 1920/21, podaná dne 21. března 1922 při instalaci rektora prof. Dra A. Rátha. *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát UK, 1925, s. 80.

²¹ Arch. Univ. Kom., f. Práv. fak., prof. zb., Zápisnica profesorského zboru PraF UK, 4. jún 1921.

²² Rector magnificus prof. JUDr. Augustín Ráth: životopis. *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát UK, 1925, s. 85.

²³ Reč prof. Dra Augustína Rátha při jeho inštalácii na rektora university dňa 21. marca 1922. *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát Univerzity Komenského, 1925, s. 86.

²⁴ Tamže, s. 87.

srdca“.²⁵ Na záver svojho príhovoru poslal všetkým študentom univerzity takýto odkaz: „*Učenie, štúdium vám dáva tú pravú legitimitáciu k tomu krásnemu menu študent. Osvojte si dokonale aspoň základy svojej odbornej vedy. Toto je veľmi dôležité. Kto sa nenaučil v obecnej škole násoobilku, kto sa v prvej gymnasijskej triede nenaučil deklináciám – ten tie veci ani na matúre nevie. Učte sa poctive, základne pracovať vedecky – veď nám tých serióznych pracovníkov tak súrne treba.*“²⁶

Počas vystúpenia nového rektora bolo zvykom, že predniesol svoju inauguračnú prednášku a Augustín Ráth zvolil si tému „O prvkoch záväzkov“. Táto jeho prednáška bola uverejnená aj na stránkach Právneho obzoru.²⁷

Správu o menovaní Augustína Rátha za rektora Univerzity Komenského priniesla slovenská tlač,²⁸ nemecká menšinová tlač,²⁹ ako aj česká tlač: „*August Rath byl vždy dobře spřátelen s martinskými vlastenci, byl oblíbencem Hurbanovým, ale hlásil se k Hlasistům a je dnes z těch vzácných na Slovensku lidí, kterým kultura nedala utonout v politice dneška, aby je uchovalo svěží pro školy zítřka. Česká veřejnost bude o něm ještě slýchat, nechť si zatím jméno a osudy prvního slovenského rektora Komenského university, Augusta Ratha, znamenitého Slovák a člověka, zapamatuje.*“³⁰

Počas rektorského obdobia Augustína Rátha začalo vyučovanie aj na Právnickej fakulte Univerzity Komenského. Dňom faktického zrodu tejto fakulty sa stal 24. október 1921, kedy sa začali prvé prednášky. Augustín Ráth vo svojom otváracom prejave vyzdvihol tú skutočnosť, že „*dátum 24. októbra 1921 bude pamätné v histórii slovenského národa. Vy sami budete pozdejšie spomínať tohto pondelka, že ráno do 9-tej v starej budove v sieni bývalej obecnej školy bola prvá prednáška našej právnickej fakulty. Behom času dostanú i podrobnosti istý význam. Tomu, že je prvá hodina rímske právo, dáte hádam ten smysel, že korene našej kultúry sú v pôde hellensko-latinskej. Ale hlavný význam dneška bude v tom, že začíname nové veľké dielo, vstupujeme do chrámu vedy práva a slovenská cupida legum iuventus sa zasväčuje službe, ktorá služba bola v tradíciách universít považovaná za prvú po teológii. Symbolický smysel Bohyne Pravdy je ten, že pravda a spravodnosť boľy ako manifest ľudského skúmajúceho ducha vždy najvyšším ideálom; a od počiatku histórie národov stavali ľudia pravdu a spravodnosť nado všetko na svete.*“³¹ Kompletnú prednášku Augustína Rátha pri príležitosti zahájenia prednášok na Právnickej

fakulte Univerzity Komenského priniesla aj denná tlač.³² V tom období bolo funkčné obdobie rektora len jednoročné. Po skončení funkcie rektora vykonával Augustín Ráth ešte jeden rok funkciu prorektora.

Počas celého pôsobenia Augustína Rátha na právnickej fakulte bola najväčšia ťarcha vyučovania občianskeho práva na jeho pleciah. Českí profesori, ktorí prichádzali na fakultu, nepoznali prevzaté uhorské obyčajové právo a po krátkom pôsobení v Bratislave odchádzali naspäť do Prahy alebo Brna. Okrem Emila Svobodu pôsobil v Bratislave František Rouček.³³ Veľké pedagogické zaťaženie, funkcionárska činnosť a najmä podlomené zdravie Augustína Rátha zrejme spôsobili, že sa nestíhal venovať v primeranom rozsahu publikačnej činnosti. Okrem článkov, ktoré napísal k problematike unifikácie, publikoval zaujímavý článok pod názvom Socializácia práva.³⁴ Išlo o štúdiu, v ktorej hľadal možnosti poľudštenia práva, ako aj hranice vlastníckeho práva. Poukázal na tendencie, podľa ktorých sa privátne práva majú vykonávať vždy s ohľadom na verejný záujem. Citoval stanoviská francúzskeho profesora práva L. Duguita³⁵ a polemizoval s nimi. Odmietol bezduchý, hrabivý, sebecký, ukrutný individualizmus, ale aj socializáciu v komunistickom zmysle.³⁶ Augustín Ráth pochopil zhubnosť komunistických myšlienok na demokraciu.³⁷ Hoci bol človekom sociálne cítiacim, nedal sa pomýliť ich sociálnou demagógiou a história potvrdila správnosť jeho slov. Súčasťou tejto práce bol aj exkurz do muslimanského práva.³⁸

Medzi hlavné úlohy zaradil aj potrebu popularizácie práva. Navyše chcel, aby sa popularizovala právna morálka, lebo „*k nášmu seabedomiu, seabodovere je potrebný silný právny cit, smysel pre spravodlivosť, hlboká úcta k zákonom a ústave.*“ Bol presvedčený, že nájdením a ctením si tých najvyšších ideálov práva, pravdy a spravodlivosti, možno dôjsť k zlepšeniu práva a života.

Bol obľúbeným pedagógom, ktorý žiadal od študentov nielen zvládnutie matérie, ale aj príkladné správanie „*aby Vás nepoznávali len po indexe a legitimitáciach, ale podľa Vášho vystupovania, aby bolo na každom poznať ušľachtilosť univerzitného poslucháča.*“³⁹ Bol si však ve-

²⁵ Tamže, s. 86.

²⁶ Tamže, s. 87.

²⁷ RÁTH, A. O prvkoch záväzkov. *Právny obzor*. 1923, s. 65–71.

²⁸ Nový rektor bratislavskej univerzity. *Národná Jednota*, rubrika *Chýrník*. 1921, č. 26–27 (8. júla 1921), s. 5.

²⁹ Zum Rektor der Komensky Universität. *Pressburger Zeitung*, (*Tagesneuigkeiten*). 1921, roč. 158, č. 172 (25. júna 1921), s. 3.

³⁰ První slovenská Magnificence. *Lidové noviny* (rubrika *Denní zprávy*). 1921, č. 316 (26. června 1921 ráno), s. 4.

³¹ Reč rektora prof. Dr. Augustína Rátha pri zahájení prednášok na právnickej fakulte dňa 24. októbra 1921. *Ročenka University Komenského za prvni päťletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát UK, 1925, s. 94.

³² Reč rektora univerzity dr. Aug. Rátha pri zahájení prednášok právnickej fakulty. *Kultúrna príloha Slovenského denníka*. 1921, č. 246 (27. októbra 1921).

³³ Arch. Univ. Kom. v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osob. sp. František Rouček, šk. 159.

František Rouček prišiel do Bratislavy v roku 1925 a odišiel do Brna 10. októbra 1932 za riadneho profesora obchodného a zemného práva. Tamže.

³⁴ RÁTH, A. Socializácia práva. *Právnik*. 1921, č. 1, s. 1–12.

³⁵ Tamže, s. 3, 7.

³⁶ Tamže, s. 10.

³⁷ Reč rektora university prof. Dr. Augustína Rátha pri zahájení sjazdu Sväzu slovenského študentstva dňa 12. II. 1922. *Ročenka University Komenského za prvni päťletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát UK, 1925, s. 101.

³⁸ RÁTH, A. Socializácia práva. *Právnik*. 1921, č. 1, s. 3–5.

³⁹ Prívet J. M. rektora prof. Dra Rátha pri immatrikulácii (dňa 22. júna 1922). *Ročenka University Komenského za prvni päťletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát University

domý, že naučiť sa právne predpisy nie je pre právnika jediným zmyslom štúdia a preto opakovane zdôrazňoval „nie podľa toho budete dobrými právnikmi, že koľko budete vedieť, ale predovšetkým podľa toho, akí budete podľa hodnôt, ktoré v sebe ako akademicky vzdelaní ľudia vypestujete“.⁴⁰

3. Iné aktivity Augustína Rátha

Okrem vyučovania občianskeho práva sa Augustín Ráth stal aj suplantom pre právo obchodné a zmenkové.⁴¹ Zároveň bol predsedom skúšobnej komisie pre štátne skúšky z práva vedeckého, a to ešte podľa uhorského študijného poriadku. Skúšky sa skladali z odborov občianske právo, trestné právo a trestný súdny poriadok, právo obchodné a zmenkové, civilný súdny poriadok a právo administratívne. Augustín Ráth bol členom dvoch týchto komisií. Minister školstva a národnej osvety V. Šrobár vymenoval dňa 10. mája 1922 do komisie pre občianske právo Augustína Rátha, ako aj E. Svobodu a O. Sommera.⁴²

V novembri 1921 sa profesorský zbor Právnickej fakulty UK uzniesol na tom, že bude vydávať *Knihovňu Právnickej fakulty Univerzity Komenského*. Augustín Ráth sa stal riaditeľom tejto knižnice. Išlo o vydateľskú edíciu, v ktorej vyšlo viac ako 47 kníh z rôznych odvetví práva. Prvá vyšla v roku 1922⁴³ a posledná v roku 1937.⁴⁴

Augustín Ráth bol aktívny aj mimo fakulty. V roku 1923 ho prezident ČSR vymenoval za prísediaceho na Štátny súd v Brne.⁴⁵ T. G. Masaryk vymenoval Augustína Rátha do tejto funkcie ešte v rokoch 1926 a 1929.⁴⁶ Štátny súd bol samostatný nový súd, zriadený podľa zákona o Štátnom súde č. 51/1923 Sb. z. a n., zo dňa 19. marca 1923, aby súdil trestné činy podľa nového Zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. z. a n., zo dňa 19. marca 1923. Skladal sa z predsedu, jeho námestníka a potrebného počtu sudcov z povolania a prísediacich. Prísediacich menoval na dobu troch rokov prezident ČSR na návrh vlády. Hlavné pojednávanie pred Štátnym súdom sa uskutočňovalo pred 6-členným senátom.

Komenského, 1925, s. 108.

⁴⁰ LUBY, Š. Osobnosť a dielo prof. Dr. Augusta Ratha. *Právny obzor*. 1942, č. 2–3, s. 46.

⁴¹ AUK, fond Rektorát UK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Augustín Ráth, šk. 152.

⁴² List ministra školstva a národnej osvety ČSR V. Šrobára a rektori Komenského Univerzity A. Ráthovi zo dňa 10. mája 1922 č. j. 36.982/1922. Tamže.

⁴³ BASCH, A. *Teorie inflace*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského 1922. 116 s.

⁴⁴ JELÍNEK, V. *Teorie mezinárodních orgánů*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1937. 154 s.

⁴⁵ Menovací dekrét prezidenta ČSR zo dňa 6. mája 1923, v ktorom menoval 24 prísediacich na Štátnom súde v Brne, z toho štyroch Slovákov. *Národní archiv*, Předsednictvo ministerské rady, signatura 270/4, k. 1 694.

⁴⁶ Menovacie dekréty prezidenta ČSR zo dňa 02. apríla 1926 a 19. apríla 1929. *Národní archiv*, Předsednictvo ministerské rady, signatura 270/4, k. 1 694.

V roku 1926 došlo k založeniu vedeckej spoločnosti – Učená spoločnosť Šafaříkova. Prvé slávnostné zasadnutie USŠ sa uskutočnilo 6. decembra 1926 a o tejto udalosti informovala i denná tlač.⁴⁷ Úvodné slovo mal rektor univerzity Otakar Sommer, ktorý zdôraznil, že túto organizáciu chcú dať do služieb Slovenska.⁴⁸ Na ustanovujúcej schôdzi USŠ bol zvolený za predsedu Augustín Ráth a hlavným tajomníkom sa stal A. Pražák.⁴⁹ Augustín Ráth ako zvolený predseda v úvodnom slove najprv filozoficky zdôvodnil potrebu vzdelávania a uviedol historický prehľad slovenských učených spoločností. Zároveň zdôraznil hlavný zmysel založenia USŠ: „*Túto organizáciu, túto Učenú Spoločnosť Šafaříkovu chceme predovšetkým postaviť do služieb Slovenska. Rozum a svedomie nám povedajú, že náš život je špatný, ale našim úkolom je ten život napraviť. Človek nežije len osobným životom ... Naša Učená spoločnosť podáva priateľskú ruku Matici Slovenskej, lebo už bol najvyšší čas spojiť sa proti všetkým zaháľáčom kultúrneho života slovenského. Daj Bože, aby dlhé roky trval tento náš krok a naša práca priniesla zrelého ovocia.*“⁵⁰

Augustín Ráth vykonával funkciu predsedu dve plné funkčné obdobia. Druhýkrát ho zvolili za predsedu na výročnom zhromaždení USŠ 28. januára 1932.⁵¹ Dobová tlač pravidelne prinášala informácie o zhromaždeniach USŠ a informovala aj o opätovnom zvolení Augustína Rátha za predsedu USŠ.⁵² Za predsedu ho zvolili aj v roku 1937,⁵³ ale vzhľadom na likvidáciu USŠ v roku 1938–1939 svoje tretie funkčné obdobie nedokončil.

Záver

Augustín Ráth si veľmi cenil prácu českých kolegov vo všetkých oblastiach práva a uvedomoval si, že bez nich by boli začiatky právnickej fakulty veľmi ťažké, ak vôbec možné. Bol znechutený tým, že časť slovenskej verejnosti hneď po vzniku ČSR šírila protičeské nálady: „*Som presvedčený, že pravou príčinou zločinnej protičeskej agitácie je úplná temnota – ignorancia, neznalosť českých dejín, českej literatúry; lebo tí Slováci, čo zveľaďovali svoje vedomosti a obohacovali svoju dušu z diel*

⁴⁷ Prvé slávnostné zasadanie Učenej spoločnosti Šafaříkovej v Bratislave. *Slovenský národ*. 8. decembra 1926, s. 3.

⁴⁸ SOMMER, O. Reč jeho magnificencie univ. profesora Dra Otakara Sommera, rektora University Komenského, jíž zahájeno první slavnostní sedění Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě dne 6. prosince 1926. *Bratislava*. 1927, č. 1, s. 2.

⁴⁹ V triede duchovnej zvolili za predsedu Jozefa Hanuša, tajomníkom sa stal Rudolf Rauscher. V prírodovednej triede sa stal predsedom Kristian Hynek a tajomníkom Zdeněk Frankenberger.

⁵⁰ Z prvej schôdze Učenej Spoločnosti Šafaříkovej. *Slovenský denník*. 8. decembra 1926, s. 2.

⁵¹ Výroční shromáždění správní U. S. Š. za rok 1931. *Bratislava*. 1932, č. 1, s. 162.

⁵² Šafaříkova učená spoločnosť v Bratislave. *Slovenský denník*. 2. februára 1932, s. 5.

⁵³ Učená spoločnosť Šafaříkova. Výroční valné správní shromáždění za rok 1936. *Bratislava*. 1937, č. 1, s. 114.

*a plodov ducha českého, tí museli skloniť hlavu v uznani a ich srdce prilnulo celou láskou k bratom Čechom. Tedy čítajte – a učte sa vôbec.*⁵⁴

Augustína Rátha predstavujem ako právnickú osobnosť, ktorá prešla širokým spektrom právnických povolání. Vo svojom bohatom pracovnom živote pôsobil najdlhšie ako pedagóg. Výrazným spôsobom prispel k tomu, aby na Právnickej fakulte Univerzity Komenského vychovávali počas Československej republiky potrebnú slovenskú inteligenciu do štátnej správy, samosprávy, súdnictva, advokácie a ďalších povolání, kde sa uplatnia právnici. Z jeho nadčasových príhovorov, ale aj činov by sa dalo vybrať veľa podnetných myšlienok na výchovu dnešného právneho dorastu a úctu k právu. Aj dnes by mali vedieť pedagógovia zanietiť študentov „ráthovským spôsobom“

⁵⁴ Reč prof. Dra Augustína Rátha pri jeho inštalácii na rektora university dňa 21. marca 1922. *Ročenka University Komenského za prvni pětiletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát UK, 1925, s. 87.

pre pravdu a spravodlivosť a viesť ich až k určitému idealizmu a nadšeniu v týchto oblastiach.

Právnická výchova sa musí viac starať nielen o odbornú zdatnosť študentov, ale aj o ich povahovú pevnosť, samostatnosť, sebavedomie a kritickosť myslenia. To platí zvlášť v dnešnej dobe hoaxov a zámerne šírených polopráv. Vychovávať a vzdelávať je potrebné nielen tých, čo právo aplikujú, ale aj jeho adresátov. Augustín Ráth považoval za dôležité vychovávať k úcte a dodržiavaniu práva: „*Bez poctivosti, bez úcty ku právu, bez citu pre povinnosť, bez lásky k bližnému, slovom, bez cnosti všetko je ohrozené, všetko sa rúti; a ani vedy, ani umenie, ani prepych, ani priemysel, ani rečníctvo, ani žándár a financie sú v stave udržať vo vzduchu budovu, ak by jej základ bol pochybený.*“⁵⁵

⁵⁵ Reč rektora university prof. Dra Augustína Rátha pri zahájení sjazdu Sväzu slovenského študentstva dňa 12. II. 1922. *Ročenka University Komenského za prvni pětiletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát UK 1925, s. 100.